

SİBER SUÇLARDA FİZİKİ VE ELEKTRONİK DELİLLER HAKKINDA ULUSAL YAKLAŞIM

SİBER SUÇLARIN SORUŞTURULMASI VE KOVUŞTURULMASI
ESNASINDA ELEKTRONİK DELİLLERİN ELE ALINMASI ÇALIŞTAYI

Doç. Dr. Murat Volkan Dülger

Ulusal Danışman, Avrupa Konseyi

TEMEL KONU BAŐLIKLARI

- Siber suçlarda fiziki ve elektronik deliller hakkında ulusal yaklaşım
- Delil ile karşılaşıldığında dikkat edilmesi gerekenler
- Siber Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı bünyesindeki işler
- Özel hayatın gizliliği bağlamında delillerin toplanması
- Suç mahalline girerken yapılması ve yapılmaması gerekenler
- Çoktan seçmeli sorular

1. SİBER SUÇLARDA FİZİKİ VE ELEKTRONİK DELİLLER HAKKINDA ULUSAL YAKLAŞIM

Ulusal güvenlik açısından siber güvenliğin düzenlenmesi ülkelerin son yıllarda en çok önem verdikleri konulardan biridir.

Birçok ülke, ulusal ve uluslararası gelişmelere paralel olarak, kendi ulusal siber güvenlik stratejisini belirleyerek gerekli tedbirleri almaktadır.

Ulusal siber güvenliğin sağlanmasında özellikle,

- **Gerekli organizasyonun** oluşturulması ve birimlerin kurulması ile
- Suç ve suçlulukla etkin mücadele yapılabilmesi **için ulusal mevzuattaki düzenlemeler**

büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda;

- Siber suç tiplerinin doğru ve herhangi bir boşluk bırakmayacak şekilde **kanunlarda düzenlenmesi ve**
- **Suç ve suçluların tespitinde ve delil toplamada kullanılacak usullerin düzenlenmesi ve uygulanmasının sağlanması**

son derece önemlidir.

FİZİKİ VE ELEKTRONİK DELİLLERİN TOPLANMASI

Hukukun temel amacı maddi gerçek; maddi gerçeğin temel yapıtaşı ise delildir.

Her türlü hukuki yargılamada delil son derece önemli bir kavram olmakla birlikte; siber suçlara ilişkin yargılamalarda bilişim sistemlerinin niteliği ve doğası nedeniyle daha büyük önem kazanmaktadır.

Kanunda suç olarak düzenlenmiş olan bir eylemin söz konusu olduğu suç şüphesinin varlığı halinde; **bu suça ilişkin delillerin sağlıklı bir biçimde toplanarak ceza soruşturması ve kovuşturması süreçlerinde, fiilin ve failin tespiti için kullanılmasının sağlanması** gerekir.

Siber suçlarda özellikle elektronik delil kavramının büyük önem arz ettiğinin ve çoğunlukla bu tür deliller olmadan maddi gerçeğe ulaşmanın mümkün olmadığı altını çizmek gerekir.

Siber suçlarda **failin/süphelinin hiçbir zaman fiziksel olarak suçun işlendiği mahalde olmamış olabileceği** de bunun en büyük etkenlerinden biridir.

ADLI BİLİŞİM

Fiziki ve elektronik delilleri toplamaya ve değerlendirmeye yarayan **bilişim sistemi arama ve analiz tekniklerinin** uygulandığı disiplin ise adli bilişim olarak adlandırılmaktadır.

Maddi gerçeği açığa çıkarmak amacıyla; **bilişim sistemleri üzerinde gerçekleştirilen kopyalama, belirleme, çözümlenme, yorumlama ve belgeleme** süreçlerinin bütünü 'adli bilişim' olarak bilinir.

Adli bilişim uygulamaları sırasında özellikle;

- **Maddi gerçeğe** ulaşma amacı olmalıdır.
- **Hukuki ve etik sorumluluklar** göz önünde bulundurulmalıdır.
- **Delil bütünlüğü** korunmalıdır.
- **Genel kabul gören yöntemler** kullanılmalıdır.
- Elde edilen sonuçlar **tekrar edilebilir** olmalıdır.
- **Hassas bir süreçler bütünü** olarak hareket edilmelidir.

BİLGİSAYARLARDA, BİLGİSAYAR PROGRAMLARINDA VE KÜTÜKLERİNDE ARAMA, KOPYALAMA VE EL KOYMA (CMK M. 134)

Bir ceza yargılamasında bu delillerin toplanma ve kullanılmasına ilişkin olarak yapılacak arama ve el koyma işlemlerinin sınırları ve nasıl yapılacağı CMK m. 134'de düzenlenmiştir. Buna göre;

- Ancak bir suç soruşturmasında ve **somut delillere dayanan kuvvetli şüphe** sebeplerinin varlığı halinde,
- **Başka surette delil elde etme imkanının bulunmaması** halinde
- **Hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı** (24 saat içinde hakim onayına tabidir) tarafından
- **Yalnızca** şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde

arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine karar verilir.

ARAMA, KOPYALAMA VE EL KOYMA İŞLEMLERİNE İLİŞKİN BAZI TEMEL HUSUSLAR

- **İmaj alınması:** El koyma işlemi sonunda, el konulan cihazların kopyaları (imajları) alınıp orijinalleri derhal sahibine iade edilir. (Uygulamada CMK m. 123 hariç)
- **Şüpheliye yedek verilmesi:** Hiçbir talebe gerek olmaksızın sistemdeki tüm verilerin yedekleri alınarak yedekten bir kopya şüpheli veya vekiline verilir. (Uygulamada CMK m. 123 hariç)
- **Hash değerinin alınması:** Uygulamada el konulan harddisklerin hash değeri de alınmakta ve bu hash değeri harddiskin yedeği ile birlikte şüpheliye verilmektedir. Zira ceza muhakemesinde delillerin sağlıklı olması esastır ve delil üzerinde oynama yapılma ihtimalinin olması halinde söz konusu delil ceza muhakemesinde kullanılamaz.
- **Tutanak:** Yapılan işlemler bir tutanak altına alınmalı ve imzalanmalıdır.

ÖZETLE ULUSAL YAKLAŞIM

Yapılan açıklamalardan hareketle, siber suçlara ilişkin fiziki ve elektronik deliller hakkında şu esaslara dayanan bir ulusal yaklaşımdan söz edilebilir:

- **Hassasiyet ve titizlik:** Delil toplama süreçlerinde gerekli tüm dikkat ve özenin gösterilmesi,
- **Mahremiyet özeni:** Bilgisayarı veya bilişim sistemi incelenen kişinin mahremiyetine kamu gücü kullanılarak müdahale edildiğinden bu incelemelere istisnai hallerde başvurmak esastır.
- **Delil bütünlüğü ve sağlığı:** Ulusal ceza muhakemesinde fiziki ve elektronik delillerin toplanmasında bu delillerin bütünlüğünün ve sağlığının korunması son derece önemli olup; gerekli tüm önlemler alınmalıdır. Aksi takdirde bu delillerin kullanılması mümkün değildir.
- **Güven tesisi:** Bu tür incelemelerde şüpheli nezdinde hakkındaki delillerin sonradan değiştirilmeyeceğine yönelik güven tesis edilmesi son derece önemlidir. Bunun için gerekli önlemler alınmalıdır.

SİBER SUÇLARLA MÜCADELE DAİRESİ BAŞKANLIĞI BÜNYESİNDEKİ İŞLER

Siber suçlarla etkin ve verimli bir şekilde mücadele edebilmek amacıyla;

- 2011/2025 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde Bilişim Suçlarıyla Mücadele Daire Başkanlığı kurulmuş olup;
- 28/02/2013 tarihli Bakanlık Oluruna istinaden Bilişim Suçlarıyla Mücadele Daire Başkanlığı'nın ismi **Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı** olarak değiştirilmiştir.

SİBER SUÇLARLA MÜCADELE DAİRESİ BAŞKANLIĞI NE YAPAR?

Siber Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı resmi web sitesinde ileriye yönelik hedeflerini şu şekilde açıklamıştır:

- Siber suçlar konusunda **toplumda farkındalık** oluşturmak,
- Siber suçlarla mücadelede **uluslararası işbirliklerini** artırmak,
- Türkiye'ye yönelik **siber suç tehditlerini** değerlendirmek, gerekli analizler yapmak ve bu tehditlerle mücadele etmek,
- Siber suçlarla mücadelede alanında **uzman soruşturmacı ve adli bilişim personelleri** yetiştirmek,
- Teknolojik gelişmeleri takip etmek ve bu teknolojiyi kullanarak siber **suçlarla mücadele kapasitesini** artırmak.

Başkanlığın siber suçlarla mücadelede diğer birimlerle işbirliğini gösteren, görevleri, yetkileri, eğitimleri, personel standartları vb. konularını açıklamak noktasında mevzuatsal anlamda eksik olduğunu not düşmek gerekir.

ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ BAĞLAMINDA DELİLLERİN TOPLANMASI

Siber suçlara ilişkin fiziki ve elektronik delillerin toplanması **özel hayatın gizliliği** (AİHS m. 8 ve AY m. 20) ile mevzuatsal olarak bu kavramın içinde kabul edilmekle birlikte zamanla tek başına bir hak haline gelen ve özel hayatın gizliliği kavramının ayrılmaz bir parçasını teşkil eden **kişisel verilerin korunması** bakımından da özellik göstermektedir.

Zira, bilişim araçları nitelikleri gereği kişilerin gerek özel yaşamlarına gerekse iş yaşamlarına ilişkin bir çok kişisel veriyi depolamaktadır. Dolayısıyla söz konusu şekilde delil toplanması sonucunda birçok kişisel veriye ulaşılmakta ve kişilerin kendileriyle ilgili önemli/önemsiz kişisel verileri ifşa olmaktadır.

ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ AÇISINDAN DİKKAT EDİLMESİ GEREKENLER

Açıklanan nedenlerle;

- Bilişim sistemlerine ulaşabilmek ve bu surette delil elde edebilmek, **mevcut yasal düzenlemelere ve Anayasa m. 20/2** hükmüne aykırı davranmama esasına tabidir.
- Delillerin toplanmasına ilişkin düzenlenen **tüm kurallara ve sıkı şartlara** mutlak surette riayet edilmelidir.
- Delil elde edilmesi sırasında **şüpheli kişinin temel hak ve özgürlüklerine sınırlarını aşar biçimde müdahale edilmemesine** dikkat edilmelidir.
- Delil elde eden merciler, bu sırada özel hayatın korunmasını **birincil görevi** olarak ele almalıdır.
- Özel hayatın gizliliğine ölçsüz müdahale kabul edilen uygulamalar neticesinde elde edilen deliller hiçbir şekilde **yargılama sırasında kabul edilmemeli ve hükme esas alınmamalıdır.**

IV. SUÇ MAHALLİNE GİRERKEN YAPILMASI VE YAPILMAMASI GEREKENLER

✓	X
Cumhuriyet savcılarını ihbar veya başka bir surette bir suçun işlendiği ile ilgili bir haber aldıklarında işin gerçeğini araştırmak, adil bir yargılamaya yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle delil toplamakla yükümlüdürler.	Bu sırada şüphelinin lehine olan delillerin toplanmasından kaçınılamaz. Şüphelinin haklarını korumak esastır.
Olay mahallinde kanunda ön görülen koşullara uygun olarak delil toplanmalı ve muhafaza edilmelidir.	Kanunun öngördüğü usullere aykırı olarak toplanan deliller yargılamada kullanılamaz.
Olay yerinin incelenmesi sırasında delillere zarar verilmemeli ve delillerin bütünlüğü korunmalıdır. Delillerin sağlıklı bir şekilde kullanılması esastır.	Bütünlüğü bozulan veya bozulduğundan şüphe dahi duyulan delillerin yargılamada esas alınmaması gerekir. Bunun için ihtimalin varlığı yeterli kabul edilmelidir.
Olay yerindeki her türlü madde ve iz delil olabilir.	Olay yerindeki izler zarar görmemelidir.
İnceleme yapmakla yetkili kişi ve merciler ile inceleme sırasında uyulması gereken usuli kurallar ihlal edilmemelidir.	Yetki kurallarına aykırı bir biçimde olay yeri incelemesi yapılamaz.
Adli kolluk görevlisi, inceleme yapılmasına engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişilere ilişkin işlem yapma yetkisine sahiptir.	Kolluk görevlisinin inceleme yapmasına engel olunamaz.

ÇOKTAN SEÇMELİ SORULAR

Cevaplar bütün sorulardan sonra en sondadır.

SORU-1

- I. Delillerin sağlıklı bir biçimde toplanması sağlanmalıdır.
- II. Delillerin, ceza soruşturması s¼recinde fiil ve failin tespiti için kullanılması gerekmektedir.
- III. Delillerin, ceza soruşturma ve kovuşturma s¼reçlerinden yalnızca soruşturma aşamasında kullanılması gerekmektedir.
- IV. Delillerin, ceza muhakemesi s¼recinde fiil ve failin tespiti için kullanılması gerekmektedir.
- **Kanunda suç olarak düzenlenmiş olan bir eylemin söz konusu olduğundan ş¼phe edilirse yukarıdakilerden hangilerinin yapılması gerekmektedir?**
- A. I-II
- B. Yalnız I
- C. I-II-III
- D. I-II-IV
- E. Hepsi

SORU -2

- **Suç mahallinde yapılması gereken nedir ?**
- A-Olay yerindeki izlere zarar verilmelidir.
- B-Kanunun öngördüğü usullere aykırı olarak toplanan deliller yargılamada kullanılmak üzere saklanmadır.
- C-Adli kolluk görevlisi, inceleme yapılmasına engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişilere ilişkin işlem yapma yetkisine sahip değildir.
- D-Olay mahallinde kanunda ön görülen koşullara uygun olarak delil toplanmalı ve muhafaza edilmelidir.

SORU-3

- **Aşağıdaki tanımlardan hangisi hatalıdır?**
- A- İmaj alınması: Uygulamada el konulan harddisklerin hash değeri de alınmakta ve bu hash değeri harddiskin kendisi ile birlikte şüpheliye verilmektedir. Zira ceza muhakemesinde delillerin sağlıklı olması esastır ve delil üzerinde oynama yapılma ihtimalinin olması halinde söz konusu delil ceza muhakemesinde kullanılamaz.
- B-Şüpheliye yedek verilmesi: El koyma işlemi sonunda, el konan cihazların kopyaları (imajları) alınıp orijinalleri derhal sahibine iade edilir.
- C-Tutanak: Yapılan işlemler bir tutanak altına alınmalı ve imzalanmalıdır.
- D-Uygulamada el konulan harddisklerin hash değeri de alınmakta ve bu hash değeri harddiskin yedeği ile birlikte şüpheliye verilmektedir. Zira ceza muhakemesinde delillerin sağlıklı olması esastır ve delil üzerinde oynama yapılma ihtimalinin olması halinde söz konusu delil ceza muhakemesinde kullanılamaz.

SORU-4

- **Ceza yargılamasında delillerin toplanma ve kullanılmasına ilişkin olarak yapılacak arama ve el koyma işlemlerinin sınırları ve nasıl yapılacağına ilişkin aşağıdaki şıklardan hangisi yanlıştır?**
- A- Ancak bir suç soruşturmasında ve somut delillere dayanan basit şüphe sebeplerinin varlığı halinde yapılır.
- B- Başka surette delil elde etme imkanının bulunmaması halinde yapılır.
- C- Hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı (24 saat içinde hakim onayına tabidir) tarafından yapılır.
- D- Yalnızca şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde yapılır.

CEVAPLAR

- 1- D
- 2- D
- 3- A
- 4- A